

A BLOKKLÁNC FELHASZNÁLÁSI LEHETŐSÉGEI AZ ADÓELJÁRÁSBAN¹

KIRÁLY Péter Bálint
PhD hallgató (SZE, DF ÁJK)

1. Bevezetés

A blokkláncokat már most a 21. század legfontosabb találmányának tartják, és jelentőségét tekintve az internethez hasonlítják. A blokklánc lényegében egy decentralizált vagy megosztott főkönyv, amely alkalmas a tranzakciók hitelesítésére, még hozzá közvetítő személy vagy szerv nélkül. A blokkláncok segítségével tranzakciókat bonyolíthatunk le, még hozzá anonim módon. Alkalmazásuk rengeteg előnnyel járhat az élet különböző területein: alkalmas lehet a tulajdonosi lánc és az eredetiség igazolására,² forradalmasíthatja a kereskedelmet az ún. okos szerződések révén,³ egyes szerzők pedig a pénzügyi közvetítőrendszer radikális változását vizionálják, hiszen a jelenleg használt technológiákhoz viszonyítva egy olcsóbb, gyorsabb és közvetlenebb módját biztosítja a tranzakciók megvalósításának.⁴ A blokkláncok működéséhez kapcsolódnak az ún. kriptovaluták (pl. BitCoin), amelyek eredetileg a blokkláncok működtetéséhez szükséges számítógépes kapacitás rendelkezésre bocsátásának ellenértékékként jelentek meg, mára azonban egyfajta fizetőeszközként, vagy csereeszközként funkcionálnak a forgalomban, és egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert.

Tanulmányomban két kérdést kívánok bemutatni: egyrészt a blokkláncok pozitív hozadékai közül az adóeljárás területén való hasznosítás lehetőségét, másrészt pe-

¹ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

² Henry KIM – Marek LASKOWSKI: *Agriculture on the Blockchain – Sustainable Solutions for Food, Farmers, and Financing*. Toronto, Blockchain Research Institute, 2017. 6–7. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3028164

³ Jeanne L. SCHROEDER: Bitcoin and the Uniform Commercial Code. *Cardozo Legal Studies Research Paper*, No. 458., 2015. 1–59. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2649441

⁴ Robert C. HOCKETT – Saule T. OMAROVA: The Finance Franchise. *Cornell Law School Research Paper*, No.16–29., 2016. 1208. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2820176

dig a kriptovaluták adóztatásának kérdéskörét. Ahhoz azonban, hogy ezeket a témákat vizsgálni tudjuk, mindenek előtt szükséges a téma alapfogalmainak ismertetése.

2. Mik azok a blokkláncok és a kriptovaluták?

A blokklánc egy megosztott (*distributed*) főkönyv vagy decentralizált adatbázis, amely nyilvános, és a kriptográfiai eljárásoknak köszönhetően hitelt érdemlően és visszamenőleg megváltoztathatatlan módon bizonyítja a rögzített adatokat (pl. megtörtént tranzakciókat) bármilyen közvetítő személy vagy szerv nélkül.⁵ A blokklánc egy ún. *peer-to-peer protokoll*, azaz egy olyan számítógépes hálózat, amelynek felhasználói (jobban mondva azok csomópontként működő számítógépei) egymással közvetlenül kommunikálnak, központi kitüntetett csomópont (számítógép) nélkül. Mindez azt jelenti, hogy a blokklánchoz felhasználóként bárki csatlakozhat, és a csatlakozást követően tranzakciókat kezdeményezhetnek közvetlenül egymás irányába, anonim módon. A tranzakciók hitelesítését is a felhasználók végzik a blokklánc rendelkezésére bocsátott számítógépes kapacitásuk által úgy, hogy a tranzakciókat blokkokba foglalva hozzáadják a főkönyvként működő blokklánchoz.⁶ Megfelelő mennyiségű számítógépes erőforrás rendelkezésre bocsátása esetén a blokklánc képes a tranzakciókat megbízható módon rögzíteni, mivel a teljes blokklánc folyamatosan frissítésre és megosztásra kerül a hálózat tagjai közt. Azaz minden egyes pillanatban a hálózat valamennyi számítógépe képes igazolni bármely tranzakció megtörténtét.⁷

A blokkláncok működésének lényeges eleme az ún. konszenzus mechanizmus, amely szerint a számítógépeknek megegyezésre kell jutniuk a blokklánc frissítését illetően azért, hogy ezt követően valamennyi számítógépen egységes legyen a blokklánc adattartalma.⁸ Miként is történik mindez? A blokkláncok működését a Bitcoin nevű blokklánc Proof of Work konszenzus mechanizmusának példáján keresztül szeretném bemutatni. A tranzakciókat minden 10 percben blokkokba csomagolják, azaz összesítik az ezekre vonatkozó adatokat. Majd az új blokkba foglalt tranzakciókat a számítógépek hitelesítik (pl. megerősítik, hogy a vevőnek ténylegesen rendelkezésére állt az adott mennyiségű kriptovaluta).⁹ Azt követően az új blokk tranzakciókra vonatkozó adatsorát kiegészítik a megelőző blokk ún. fejrészével. Ez a fejrész gyakorlatilag úgy működik, mint egy személyi szám. Minden blokk rendelkezik egy egyedi fejrészsel, ami által azonosítani lehet. Ez tehát azt jelenti, hogy minden blokk utal a megelőző

⁵ Primavera DE FILIPPI – Aaron WRIGHT: *Blockchain and the Law: The Rule of Code*. London, Harvard University Press, 2018. 13–14.

⁶ Jeff REED: *Blockchain – 4 in 1 Bundle Book: Blockchain, Smart Contracts, Investing in Ethereum, FinTech*. 2017. 3–5.

⁷ Hossein KAKAVAND – Nicolette KOST DE SEVRES – Bart CHILTON: *The Blockchain Revolution: An Analysis of Regulation and Technology Related to Distributed Ledger Technologies*. 2016. 4–5. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2849251

⁸ Jeanne L. SCHROEDER: Bitcoin and the Uniform Commercial Code. *Cardozo Legal Studies Research Paper*, No. 458., 2015. 1–59. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2649441

⁹ Mayukh MUKHOPADHYAY: *Ethereum Smart Contract Development – Build Blockchain-based Decentralized Applications Using Solidity*. Birmingham, Pact Publishing, 2018.15–18.

blokkra, következésképpen visszakövethető a tranzakciók láncolata a legelső tranzakcióit magában foglaló eredeti blokkig. Miután a megelőző blokk fejrészét is hozzáadták az új blokkhoz, elkezdődik az abban foglalt adatok titkosítása egy kriptográfiai rejtvény megfejtése révén.¹⁰ A blokkláncot működtető valamennyi számítógép (azaz az ún. bányászok) azon verseng, hogy melyikük tudja leghamarabb megoldani ezt a kriptográfiai rejtvényt, ugyanis amelyikük elsőként oldja meg BitCoInt (vagy más blokkláncok esetén másfajta kriptovalutát) kap jutalmul munkájáért. Ezt követően az új blokkot hozzáadják a blokklánchoz, majd megosztásra kerül a rendszer valamennyi számítógépén.¹¹

A tranzakciók gyakorlatilag megváltoztathatatlanok miután a blokkláncához adták őket. Ennek oka, hogy a teljes blokklánc megtalálható valamennyi számítógépen, és minden blokk utal a megelőző blokkra. Ez azt jelenti, hogyha egy hacker meg kívánja változtatni valamely tranzakciót, akkor nem csak az adott tranzakciót magába foglaló blokkot kell módosítania, hanem a soron következőt, majd az azt követőt, és így tovább, mivel valamennyi blokk tartalmazza a megelőző blokk fejrészét. Ráadásul ezeket a változtatásokat a blokkláncot működtető számítógép több mint felén meg kellene tennie, hiszen a tranzakcióra vonatkozó konszenzus létrejöttéhez a számítógépek több mint felének egyetértése szükséges.¹²

3. Milyen előnyökkel járhat az adórendszer számára a blokklánc alkalmazása?

A 21. század globalizált világában különösen fontossá vált az adózás átláthatósága, és az adóelkerülés megelőzése, amely érdekében az egyes államok különböző kötelezettségeket írtak elő az adóalanyok számára, növelve azok terheit. Az adózás folyamata jelenleg arra támaszkodik, hogy az adóhatóság az adózótól vagy annak kifizetőjétől megkapja/megszerzi azokat az adatokat, amely alapján kiszámítható a fizetendő adó összege. A blokklánc ezeket a terheket képes csökkenteni egy egyszerűsített, átlátható és automatizált nyilvántartási lehetőséget nyújtva az adózók és az adóhatóságok számára. A blokkláncon működő okos szerződések alkalmazása a jövedelemadók, a hozzáadott érték adó és más adók kapcsán megszüntetné a kifizetők közvetítő szerepét az adók beszedése kapcsán, ami csökkentené a vállalatok és az állam kapcsolódó költségeit,¹³ ráadásul a valós idejű adómegállapítás és befizetés következtében az állam folyamatosan jutna bevételekhez.¹⁴

¹⁰ Daniel DRESCHER: *Blockchain Basics – A Non-technical Introduction in 25 Steps*. New York, Apress, 2017. 23.

¹¹ Adam HAYES: *What factors give cryptocurrencies their value: An empirical analysis*. 2014. 2. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2579445

¹² Keegan F. DENERY: *The Blockchain – The Fifth Disruptive Computing Paradigm*. 2016. 5–6. https://www.academia.edu/33147652/Blockchain_The_Fifth_Disruptive_Computing_Paradigm?auto=download

¹³ Juanita BROCKDORFF – Lisa Zarb MIZZI: *How Might Blockchain Technology Revolutionise Tax?* <https://home.kpmg/mt/en/home/insights/2017/12/how-might-blockchain-technology-revolutionise-tax.html>

¹⁴ Richard Thompson AINSWORTH – Musaad ALWOHAIBI: *The First Real-Time Blockchain VAT – GCC Solves MTIC Fraud*. *Boston Univ. School of Law, Law and Economics Research Paper*, No. 17–23., 2017. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3007753

A blokkláncok biztosíthatják a tranzakciók transzparenciáját, igazolhatják az áruk származását, az adófizetési kötelezettség teljesítésének nyomonkövethetőségét, és lehetővé tehetik a folyamatos adóbeszedést közvetlenül a tranzakciót követően emberi közreműködés nélkül. A blokklánc valós időben, megbízható és hiteles adatokkal láthatja el az adóhatóságot az adózóról, – anélkül, hogy az adózóknak kéne az adatokat bejelenteniük – hiszen a rajta tárolt adatokhoz közvetlenül és azonnal hozzáférhet. Mindez lehetővé teszi, hogy az adóhatóság ne csak utólagosan, retroaktív módon ellenőrizze az adatok valódiságát, hanem azokat a tranzakciók megtörténtét követően rögtön megvizsgálhatja.¹⁵

Lévéen, hogy a blokkláncok gyakorlatilag feltörhetetlenek, a benne tárolt adatokat nem lehet meghamisítani, ami hozzájárul a biztonság növeléséhez. Ezáltal az adóhatóság is biztos lehet abban, hogy blokkláncon tárolt adatok megfelelnek a valóságnak. Szintén előnyét jelenti, hogy általa a jogszabályellenes tevékenységek (pl. pénzmosás), továbbá az esetleges hibák is könnyebben észrevehetőek. A blokkláncok használatával ráadásul időt és pénzt spórolhat meg az állam és az adózók egyaránt, és csökkenthető az adóeljárás bürokratikus jellege. A blokkláncon tárolt adatokhoz ráadásul minden felhasználó hozzáférhet, így akár a különböző államok adóhatóságai közti információ-cserét is elősegítheti, és így a kettős adóztatás esélyét is csökkenteni.¹⁶

4. A blokklánc használata egyes adónemek esetén

4.1. Jövedelemadók

Jelenleg a jövedelmet terhelő adókat retroaktív módon, egy meghatározott időszak lezárását követően állapítják és fizetik meg az adott időszakra vonatkozó adatok alapján. Ha viszont a munkáltatóknál a blokkláncon keresztül történik az alkalmazottak munkabérének kifizetése, akkor a blokkláncba a kifizetőnek elegendő lenne beírni a bruttó munkabér összegét, amelyből egy okos szerződés segítségével automatikusan levonásra és az állam irányába átutalásra kerülne a munkabérhez kapcsolódó valamennyi adó (legyen szó akár a személyi jövedelemadóról, nyugdíjjárulékról stb.), majd ezt követően a fennmaradó nettó munkabért szintén automatikusan átutalnék a munkavállalónak. Ezzel az adózás folyamata gyorsabbá és olcsóbbá válhatna.¹⁷

4.2. Hozzáadott érték adó

A hozzáadott érték adók beszedését is megkönnyítené a blokklánc technológia alkalmazása. Jelenleg a termék vagy szolgáltatás eladója állapítja és fizeti meg a hozzáadott

¹⁵ WU & NET TEAM: Blockchain: Taxation and Regulatory Challenges and Opportunities. https://www.wu.ac.at/fileadmin/wu/d/i/taxlaw/institute/WU_Global_Tax_Policy_Center/Tax___Technology/Backgrd_note_Blockchain_Technology_and_Taxation_03032017.pdf

¹⁶ <https://www.pwc.co.uk/issues/futuretax/how-blockchain-technology-could-improve-tax-system.html>

¹⁷ Ernest FRANKOWSKI – Piotr BARAŃSKI – Marcjanna BRONOWSKA: *Blockchain technology and its potential in taxes*. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Blockchain-technology-and-its-potential-in-taxes-2017-EN.PDF, 10.

érték adót, amelynek összegét a terméket megvásárló vagy szolgáltatást igénybe vevő fogyasztóra hárítják át az adóalanyok. Azaz maguk az adóalanyok azok, akik az adót összegyűjtik, majd átutalják az adóhatóságnak. Az adóalanyok maguk is vásárolnak terméket és igénybe vesznek szolgáltatásokat, amelyek tekintetében közvetett módon adót fizetnek (előzetesen felszámított adó). Az adóalany az előzetesen felszámított adót levonhatja a fizetendő adójából, és csupán a különbözetet kell megfizetnie. Előfordulhat olyan helyzet is, hogy az előzetesen felszámított adó összege meghaladja a fizetendő adó összegét, azaz több adót fizetett az adóalany mint amennyit fizetnie kellett volna. Ekkor kerülhet sor adóvisszaigénylésre, amely során az állam visszautalja számára a feleslegesen befizetett adót. Mivel ehhez elegendő számlával kell rendelkezni a visszaigénylés alapjául szolgáló tranzakciókról, ezért ennek során fennáll a csalás veszélye.

Erre a problémára szintén megoldást kínálnak a blokkláncok. Ha ugyanis a blokkláncok okos szerződésein keresztül zajlanának a tranzakciók, akkor a bruttó vételár azonnal kettéválasztható lenne a tényleges vételárra, amely az adóalanynál marad, és az adó összegére, amely pedig az adóhatósághoz kerülne a rendszeren keresztül. Szintén automatikusan kerülne jóváírásra az adóvisszatérítés összege, amelyhez már nem lenne szükség az adóalanyok által benyújtott számlákra, hiszen a blokkláncok hitelesen tartalmazzák az annak alapjául szolgáló tranzakciókat. Ha pedig csupán azon tranzakciók kapcsán élhetnének az adóalanyok az adóvisszaigénylés eszközével, amelyeket a blokkláncon rögzítettek, akkor mindez csökkentené a visszaélések veszélyét és a költségeket.¹⁸

4.3. Transzferárok

A transzferárra vonatkozó szabályok országonként eltérő képet mutatnak ugyan, azonban általánosságban elmondható, hogy a szabályozás célja a szokásos piaci ár alkalmazásának kikényszerítése a kapcsolt vállalkozások egymás közötti tranzakciói során.¹⁹

„Szokásos piaci ár az a teljes pénzösszeg, amelyet tisztességes versenyfeltételek mellett az adott termékértékesítéssel vagy szolgáltatásnyújtással összehasonlítható körülmények között a teljesítés helye szerinti államban és a teljesítés időpontjában a beszerzőnek vagy az igénybe vevőnek fizetnie kellene egy tőle független értékesítőnek vagy nyújtónak.”²⁰

Jelenleg az egyes tranzakciókat manuálisan foglalják szerződésbe és hajtják végre. A transzferárok nyilvántartása pedig a jogszabályok által előírt módon, cégen belüli nyilvántartásokkal történik, amelyek nyomon követik a kapcsolt vállalkozások egymáshoz fűződő viszonyát és a köztük lebonyolított tranzakciókat. A rendszer tehát az ellátási lánc nyomon követésén és az adatok dokumentációján alapul, amely egyrészt költséges és bonyolult, másrészt magas a kockázata a dokumentáció meghamisításá-

¹⁸ WU & NET TEAM i. m.

¹⁹ FRANKOWSKI–BARAŃSKI–BRONOWSKA i. m. 10–11.

²⁰ 2007. évi CXXXVII. törvény az általános forgalmi adóról, 255. § (1) bek.

nak. A blokklánc segítségével azonban a tranzakciók nyomon követése, és a résztvevő felek azonosítása, azok egymáshoz való viszonyának feltárása leegyszerűsítendő, amellyel időt és pénzt spórolhatunk. Ugyanis, ha okos szerződésekbe foglaljuk a szerződéseket, akkor azok egyrészt önvégrehajtottá, másrészt meghamisíthatatlanná válnak, hiszen valamennyi tranzakciót ellátnak egy időbélyegzővel, és kronológia sorrendben a blokkláncba foglalják. A blokkláncon rögzített információ valamennyi jogosult számára hozzáférhető, így ha lehetővé tesszük az adóhatóság számára a hozzáférést, akkor egy hiteles nyilvántartás alapján képes lesz eldönteni, hogy vajon a kapcsolt vállalkozások közti tranzakciók megfeleltek-e a jogszabályoknak. Sőt, ha a blokkláncon létezne valamennyi áru és szolgáltatás vonatkozásában egy szokásos piaci árakra vonatkozó, folyamatosan frissülő nyilvántartás, akkor akár az is előírhatóvá válna, hogy a tranzakció ellenértékét az okos szerződés csak akkor utalja át, ha az tranzsferár megfelel ennek a szokásos piaci árnak.²¹

5. Megoldandó problémák

A blokklánc rendszerek felhasználói anonim módon bonyolítják le tranzakcióikat, ami megnehezíti a tranzakcióban résztvevők azonosítását. Erre a problémára kínál megoldást a BitCoin esetén már bevezetett rendszer, miszerint ugyan a tranzakciók anonim módon kerülnek rögzítésre a blokkláncon, azonban a tranzakciók értelemszerűen két BitCoin számla között történnek meg, amely számlák már hozzákötethetők egy konkrét személyhez. Ennek mintájára kötelezővé kellene tenni valamennyi blokklánc esetén a számlanyitáskor a számlatulajdonos adatainak megadását, hogy a számla tulajdonosa a hatóságok által azonosítható legyen.²²

Ehhez kapcsolódó további javaslat, hogy a blokkláncoknak legyen egy hivatalos állami nyilvántartása, amelybe csak azon blokkláncok kerülhetnének be, amelyek megfelelnek a jogszabályokban meghatározott követelményeknek (így például nyilvántartják a náluk számlát nyitó személyek adatait, hasonlóan a bankokhoz). A pénzváltók csak ezekhez a blokkláncokhoz kapcsolódó kriptovalutákat válthatnák át törvényes fizetőeszközre. Ez biztosítaná, hogy az emberek a bejegyzett blokkláncokat használják, hiszen ellenkező esetben nem tudnák az illegálisan szerzett jövedelmüket felhasználni. Így az anonimitást – és ezáltal akár a terrorizmust és más bűncselekmények finanszírozását – biztosító blokkláncok, és a kapcsolódó kriptovaluták nagyban veszítenének az értékükből, hiszen nehezebben lehetne törvényes fizetőeszközre váltani őket. Tehát a blokkláncok is érdekeltté válnának abban, hogy a jogszabályokat betartsák, mert ezáltal növelni tudják a felhasználók számát, és a kapcsolódó kriptovaluta értékét.²³

Ugyanakkor megfelelő jogi védőhálóat kell biztosítani az adózók számára a róluk tárolt adatok kapcsán. Ez különösen az üzleti titok kapcsán lehet releváns probléma,

²¹ FRANKOWSKI–BARAŃSKI–BRONOWSKA i. m. 10-11.

²² Sami AHMED: Cryptocurrency & Robots: How to Tax and Pay Tax on Them. *South Carolina Law Review*, 69/2017. 41. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3083658

²³ Omri Y. MARIAN: A Conceptual Framework for the Regulation of Cryptocurrencies. *University of Chicago Law Review Dialogue*, 53., 2015. 13. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2509857

ugyanis a vállalkozásoknak érdeke fűződhet ahhoz, hogy az adataihoz ne férjenek hozzá pl. a versenytársai. Így szükséges lehet annak előírása, hogy pontosan mely hatóságok férhetnek hozzá az adózó blokkláncon tárolt adataihoz. Végeredményben tehát az adórendszer működtetéséhez kialakított blokklánc nem nyílt, hanem privát blokklánc-ként működne.

Problémát jelenthet, hogy a nyilvántartott adatok valóságában csak addig lehetünk biztosak, amíg a node-ok több mint felét az állam birtokolja. Kiváló megoldást kínálhat erre az EU esetén, ha valamennyi tagállam a GDP-je vagy lakosság száma, vagy valamely más mutató arányában lenne köteles bizonyos számú node-ot fenntartani, és a rendszer működéséhez rendelkezésre bocsátani. Rajtuk kívül más node nem csatlakozhatna a rendszerhez (vagy ha csatlakozhat, akkor is a tagállamok birtokolnák a node-ok több mint felét).

Valamint a blokklánc továbbra sem oldja meg teljesen a joghatóság kérdését, hiszen határon átnyúló, vagy online ügyleteknél továbbra is kérdéses, hogy hol keletkezett az érték, amit meg kívánunk adóztatni. Márpedig ha ezek valamelyike fennáll, akkor hiába gyűjtöttük össze a tranzakcióról az adatokat. (Bár szerintem, ha automatikusan leemeli a tranzakció összegéből az adót a rendszer, akkor nem mindegy ki volt az adóalany? Persze, ha pénzmosást követ el akkor már nem mindegy.)

6. A kriptovaluták jogi helyzete

De minek is minősülnek jogilag a kriptovaluták? Vajon pénz, áru, vagy befektetés? Vagy mindhárom egyszerre? Az egyes országok gyakorlatából kiindulva azonban nem lehet egyértelműen megválaszolni ezt a kérdést, ugyanis azok különféle képpen kategorizálják a BitCoint és egyéb kriptovalutákat: áru (pl. Ausztrália); valuta (pl. USA); virtuális valuta (pl. Horvátország); szolgáltatás (pl. Szingapúr); elszámolási egység (pl. Ausztria); fizetési rendszer (pl. Spanyolország).²⁴ Az is előfordul, hogy egy adott állam különböző hatóságai másként értelmezik a kriptovalutákat. Az Egyesült Államokban az Internal Revenue Service (IRS) egy iránymutatásában (*guidence*) akként foglalt állást, hogy a kriptovaluták adójogi szempontból vagyonnak minősülnek, de ez nem jelenti azt, hogy más jogszabályok alkalmazásakor is annak kell tekinteni. Például 2014-ben Ross Ulbricht az ellene folytatott büntetőeljárásban azzal védekezett, hogy az általa BitCoin-ban végzett tranzakciók azért nem minősülnek pénzmosásnak, mert a BitCoin nem pénznek, hanem vagyonnak minősül. A bíróság azonban az ítéletében elutasította a védekezést azzal az indokkal, hogy az IRS álláspontja elsősorban adójogi ügyekre terjed ki, és nem valamennyi ügýtípusra.²⁵

Az alábbiakban három besorolási lehetőséget vizsgálok meg: pénz, áru és befektetés.

²⁴ Antonio MADEIRA: How legal is Bitcoin and Crypto Currencies? <https://www.cryptocompare.com/coins/guides/how-legal-is-bitcoin-and-crypto-currencies/>

²⁵ Tara MANDJEE: Bitcoin, its Legal Classification and its Regulatory Framework, *Journal of Business & Securities Law*, Vol 15. Issue 2, 2015, 165. <https://digitalcommons.law.msu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=jbsl>

6.1. A kriptovaluták mint pénz

Közgazdasági értelemben akkor beszélhetünk pénzről, ha egy dolog megfelel az alábbi három követelménynek: csereeszközként, és elszámolási egységként funkcionál, továbbá értékhordozó.²⁶

Akkor beszélhetünk arról, hogy valami értékőrző funkciót képes betölteni, ha az megbízható módon megőrzi a vásárlóerejét hosszabb időn keresztül is. Egyes szerzők szerint a kriptovaluták más valutákhoz viszonyított értékük gyakori változásai miatt nem képesek ezt a funkciót betölteni.²⁷ Az Európai Központi Bank értelmezésében azonban az értékmegőrző képességet nem befolyásolja, ha az értékében gyakori és jelentős változások következnek be, mivel minden törvényes fizetőeszköznél megfigyelhetők ilyen jellegű változások.²⁸

A csereeszköz funkció akkor valósul meg, ha az mindenki által elfogadott, és szabadon, kézről kézre mozog a közösségen belül az adósságok végleges kiegyenlítése és az áruk kifizetése céljából. A kriptovaluták megfelelnek ennek a feltételnek, hiszen egyrészt eleve ezzel a céllal jöttek létre,²⁹ másrészt pedig ténylegesen is egyre szélesebb körben fogadják el azokat különböző adásvételi ügyletek során ellenértékeként.³⁰

Az elszámolási egység funkció lényege, hogy a kérdéses dolog segítségével kifejezhető az áruk és szolgáltatások értéke.³¹ Ez valójában bármely dologra igaz lehet, ahogy azt a történelem is mutatja (pl. pénzként használtak aranyat, kagylókat stb.) Ehhez csupán az kell, hogy összefüggés legyen az áru értéke és a pénzként használt dolog által megtestesített érték között. A kriptovaluták elviekben alkalmasak ennek a funkciónak a betöltésére,³² azonban a legtöbbször mégis azt látjuk, hogy a termékek ára a kriptovaluta mellett dollárban, euróban, vagy más valutában is meghatározásra kerül.³³

A kriptovaluták közgazdasági értelemben megfelelnek a pénzzel szemben támasztott követelményeknek. Jogi értelemben azonban csak akkor beszélhetünk törvényes fizetőeszközzel, ha az előbbi három tulajdonságnak megfelelő vagyontárgyat valamely állam központi bankja vagy más monetáris hatósága hozta forgalomba, azaz szükséges, hogy legyen mögötte egy állami kibocsátó, amely felelős annak működéséért. A

²⁶ GÁRDOS István: A pénz fogalma. *Polgári Jog*, 2016/1. 1. <https://gmtlegal.hu/cikkek/a-penz-fogalma.php?kid=4&did=273>

²⁷ David YERMACK: Is Bitcoin a Real Currency? 2013. 2–3. <http://www.centerforfinancialstability.org/research/DavidYermack-Bitcoin.pdf>

²⁸ MANDJEE i. m. 167.

²⁹ Stephanie LO – J. Christina WANG: Bitcoin as Money? *Federal Reserve Bank of Boston Current Policy Perspective*, No. 14-4., 3. <https://www.bostonfed.org/publications/current-policy-perspectives/2014/bitcoin-as-money.aspx>

³⁰ William J. LUTHER – Lawrence H. WHITE: Can Bitcoin Become a Major Currency? *George Mason University Department of Economics Working Paper*, No. 14–17., 2014. 1–6. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2446604

³¹ Artus KROHN-GRIMBERGHE – Christoph SORGE: Practical Aspects of the Bitcoin System. 1–9. <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1308/1308.6760.pdf>

³² MANDJEE i. m. 170–171.

³³ LO–WANG i. m. 4.

kriptoaluták esetén azonban azt látjuk, hogy nem áll mögötte valamely állam központi bankja,³⁴ nem valamely ország bocsátotta ki, hanem lényegében egy magánszemélyek – az egyes bányászok– által teremtett fizetési eszköz, amelyet azonban egyre több helyen fogadnak el ellenértékként.³⁵

Az utóbbi évek tapasztalatai alapján a kriptoaluták gazdasági értelemben alapvetően megfelelnek a pénzre vonatkozó követelményeknek, azonban jogilag ettől még nem lesznek törvényes fizetőeszközök.

6.2. A kriptoaluták mint befektetés

Egyes álláspontok szerint a kriptoaluták azért nem felelnek meg a pénzzel szemben támasztott követelményeknek, mert az értékük folyamatos, és nagy mértékű változásai miatt hiányzik belőlük az értékőrző és az elszámolási egység funkció.³⁶ A kriptoaluták árfolyamának változásai gyakorlatilag nincsenek összefüggésben más, tényleges aluták változásaival, nem alkalmasak a kockázatok kezelésére, ráadásul nagyon valószínű, hogy az egész kriptoalutaláz csupán egy buborék, amely bármely pillanatban kipukkanhat. Következésképp sokkal inkább hasonlítanak egy spekulatív befektetési eszközre, főként ha azt is hozzáteszük, hogy vannak, akik csak azért vesznek BitCoin, hogy aztán később magasabb összegért eladják és így profitot realizáljanak.³⁷ Természetesen a BitCoinnak egyéb felhasználási lehetőségei is vannak, és nem mindenki befektetési céllal kívánja megvenni őket.³⁸ Éppen ezért ez a besorolás is problémákba ütközhet.

Itt kell megemlíteni, hogy különböző funkciójú digitális tokenek léteznek. Ezek egyike az ún. ICO-k (Initial Coin Offering) során kibocsátott ún. *utility tokenek*. Az ICO lényegében a forrásgyűjtés egy formája, amikor úgy hozunk létre egy új kriptoalutát, hogy az ahhoz kapcsolódó rendszer felállításához szükséges összeget mások ajánlják fel számunkra, és ezért cserébe kapnak utility token, amely hozzáférési jogosultságot biztosít a létrejövő új blokkláncához (adott esetben a létrejövő új kriptoalutából is kapnak egy meghatározott mennyiséget).³⁹ A másik fajtája a tokeneknek az ún. *security tokenek*, amelyeket azzal a céllal bocsátanak ki az ún. STO (Security Token Offering) során, hogy részvényként funkcionáljanak. Azaz a security token birtokosa osztalékra

³⁴ LUTHER–WHITE i. m. 1-6.

³⁵ LO–WANG i. m. 3–4.

³⁶ George FRIEDMAN: Opinion: Why it matters if bitcoin is a currency or a commodity. <https://www.marketwatch.com/story/why-it-matters-if-bitcoin-is-a-currency-or-a-commodity-2017-12-13>

³⁷ MANDJEE i. m. 176.

³⁸ Todd P. ZEREGA – Thomas H. WATTERSON: United States: Regulating Bitcoins: CFTC vs. SEC? <http://www.mondaq.com/unitedstates/x/283878/Commodities+Derivatives+Stoc>

³⁹ Usman W. CHOHAN: Initial Coin Offerings (ICOs): Risks, Regulation, and Accountability. *Discussion Paper Series: Notes on the 21st Century*, 2017. 1–7. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3080098

lesz jogosult, továbbá különböző jogosítványok illetik meg a cégben stb.⁴⁰ A harmadik token típus maga a kriptovaluta, amelynek célja, hogy fizetőeszközként funkcionáljon.⁴¹

A security tokenek esetén egyértelmű, hogy részvényekről van szó, így ezekre kiterjed az értékpapírokra vonatkozó valamennyi jogszabály hatálya. Az Amerikai Értékpapír és Tőzsd felügyelet (továbbiakban: SEC) kimondta, hogy akik security tokenek adásvételéhez kapcsolódó közvetítő tevékenységet folytatnak, azoknak regisztrálniuk kell a SEC-nél és tőzsdékre vonatkozó szabályokat kell rájuk alkalmazni.

Az utility tokenek esetében a helyzet már korántsem ilyen egyszerű. A SEC szerint

„a szövetségi értékpapír-jog személyi hatálya kiterjed azokra, akik az USA-ban értékpapírt kínálnak eladásra vagy adnak el, függetlenül attól, hogy az értékpapír kibocsátója hagyományos vállalat vagy egy decentralizált, autonóm szervezet, függetlenül továbbá attól, hogy a kérdéses értékpapírokat U.S. dollárral vagy virtuális valutával vásárolták-e meg, és végül függetlenül attól, hogy azokat hiteles formában (certified form) vagy megosztott főkönyv technológia segítségével forgalmazták.”⁴²

A SEC a döntését az ún. Howey-tesztre alapozta, miszerint akkor beszélhetünk befektetési szerződésről, ha pénz befektetéséről van szó, a befektető profitot kíván elérni, egy közös vállalkozásba fektet be, és a profit harmadik személyek vagy támogatók tevékenységének köszönhető. Ha valaki azzal a céllal vesz utility tokenet, hogy később annak eladásával profitot érjen el, akkor az első két feltétel teljesült is (persze kérdés, hogy vajon mindenki ezért vesz-e ilyeneket). A közös vállalkozás elem is megvalósul, hiszen a blokklánc hálózaton keresztül tranzakciót megvalósítók hozzájárulnak a befektető gyarapodásához, továbbá a befektetők helyzetét pedig befolyásolja a kriptovaluta felértékelődése, illetve leértékelődése. Az utolsó feltétel is teljesül, ha a bányászokra úgy tekintünk, mint akik olyan harmadik személyek, vagy támogatók, akiknek tevékenységének köszönhető a nyereség.⁴³

A kriptovaluták vonatkozásában csak annyit tudunk, hogy a SEC ugyanebben az állásfoglalásában az Ethert nem ICO-nak nevezi, hanem *virtual currency*-nek, amiből az következik, hogy a hatóság különbséget tesz utility tokenek, és kriptovaluták között (bár nem használja ezeket a kifejezéseket). Ez alapján, ha egy kriptovaluta bizonyítani

⁴⁰ Arul MURUGAN: Security Token Offerings (STO): Leveraging Blockchain technology to bring liquidity to venture capital investments. <https://medium.com/11-11-ventures/security-token-offerings-sto-leveraging-blokklánc-technology-to-bring-liquidity-to-venture-e2ed560a2a74>

⁴¹ Jai R. MASSARI (et. al.): SEC, FinCEN, and CFTC Actions Continue to Paint a Fragmented Regulatory Landscape for Digital Tokens. <https://www.finregreform.com/single-post/2018/03/08/sec-fincen-cftc-actions-continue-paint-fragmented-regulatory-landscape-digital-tokens/>

⁴² SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION: SEC Issues Investigative Report Concluding DAO Tokens, a Digital Asset, Were Securities. <https://www.sec.gov/news/press-release/2017-131>

⁴³ MANDJEE i. m. 177.

tudja, hogy a Howey-teszt szerinti feltételek valamelyikének nem felel meg, akkor nem fog értékpapírnak minősülni.⁴⁴

A BitCoin tehát értelmezhető befektetésként, és nagyon sokan éppen ilyen céllal bányásznak vagy vesznek BitCoin, azonban fontos látni, hogy a kriptovaluták eltérő módon működnek, és így nem biztos, hogy mindegyik befektetésnek fog minősülni. Ha viszont befektetésnek minősülnek, akkor az felvet befektetővédelmi kérdéseket.

6.3. A kriptovaluták mint áru

A kriptovaluták egyrészt azért tekinthetők árunak, mert az értékük nem stabil.⁴⁵ Másrészt azért, mert sok tekintetben hasonlít az aranyra: mindkettő véges mértékben áll rendelkezésünkre, és mindkettő értékét a kereslet és a kínálat határozza meg, amely a nagy volatilitást okozza. A BitCoin által jelenleg használt protokoll 21 millió BitCoin bányászását teszi lehetővé, és – ha csak meg nem változtatják – akkor egyes számítások szerint ez 2040-re,⁴⁶ mások szerint csak a 22. századra az összes kibányászásra kerül. Itt kell megjegyezni, hogy ez csak a BitCoin-ra vonatkozik, ugyanis a kriptovaluták közt akadnak olyanok is, amelyekből korlátlan mennyiségű bányászható (pl. Dogecoin), illetve olyan is, amelyknél már a kezdetektől egy meghatározott mennyiségű található a rendszerben (pl. Ether). Minél kevesebb áll rendelkezésre az adott kriptovalutából, annál drágább lesz (bár természetesen egyéb tényezők is befolyásolják a termék árát, amelyek ezt az összefüggést meghazudtolhatják). Így tehát az árukénti értelmezés is nehézségekbe ütközik.⁴⁷

7. Összegzés

Összegezve tehát a blokkláncoknak köszönhetően automatikussá válhatna az adójogi jogszabályoknak való megfelelés folyamata, legyen szó a jövedelemadókról, hozzáadott érték adókról, adó-visszaigénylésről, transzferárakról stb. Ha pedig valamennyi tranzakció rögzítését kötelezővé tenné az állam, akkor elméletileg nem lenne lehetséges az adóelkerülés, hiszen a rendszer automatikusan levonná, és az államnak átutálná valamennyi kapcsolódó adó összegét. Éppen ezért megfelelő ösztönzőket kell találni arra, hogy az adózók valóban rögzítsék a tranzakciók adatait, valamint hogy a rendszerben és ne azon kívül folytassák tevékenységüket. Ahhoz, hogy egy valós idejű adózási folyamatot be lehessen vezetni, szükséges a kormányzati adatbázisok és háló-

⁴⁴ Nick MARINOFF: SEC Chairman: Cryptocurrencies Like Bitcoin Are Not Securities, but Most ICOs Are. <https://bitcoinmagazine.com/articles/sec-chairman-cryptocurrencies-bitcoin-are-not-securities-most-icos-are/>

⁴⁵ Joon Ian WONG: CFTC Chairman: We Have Oversight of Bitcoin Derivatives. <https://www.coindesk.com/cftc-chairman-oversight-bitcoin-derivatives/>

⁴⁶ Evan FAGGART: What Happens to Bitcoin Miners When all Coins are Mined? <https://news.bitcoin.com/what-happens-bitcoin-miners-all-coins-mined/>

⁴⁷ Margaret NAIL: How infinite are cryptocurrencies? <https://bitnewstoday.com/market/mining/how-infinite-are-cryptocurrencies/>

zatok átalakítása, valamint a jogi háttér módosítása is,⁴⁸ hiszen rengeteg megoldandó problémát kell megválaszolni egy ilyen rendszer bevezetése előtt. Egy dolog biztos: a blokkláncokban olyan potenciál rejlik, amelyet ha az államok kihasználnak, azzal jelentős anyagi erőforrásokat és rengeteg időt spórolhatnak meg, továbbá csökkenthetnék az adóeljárással járó bürokrácia mértékét.

A tanulmányban vizsgált másik kérdés a kriptovaluták jogi kategorizálása volt, amely azonban korántsem egyértelmű. Nem biztos, hogy be lehet sorolni valamennyi kriptovalutát ugyanabba a kategóriába, sőt akár egy konkrét kriptovaluta besorolása is nehézségekbe ütközhet. Valószínűleg továbbra sem várható a közeljövőben, hogy a BitCoin és egyéb kriptovalutákat törvényes fizetőeszközként fogadná el az országok többsége, többek közt azért, mert ezáltal az államok pénzkibocsátási monopóliumát veszélyeztetné. Továbbá a befektetésként és áruként való értelmezésük is problémás lehet, ahogy az fentebb bemutatásra került. Márpedig a jogkövetkezmények (így például az adózás) ennek a kérdésnek a megválaszolásán múlnak.

A kriptovaluták azonban egyre növekvő jelentőségükből kifolyólag szabályozatlanul sem maradhatnak, emiatt sokkal valószínűbb, hogy az államok valamilyen módon szabályozni fogják ezeket. A kérdés csupán a szabályozás mikéntje. A legfőbb megfontolások a szabályozás kialakításakor többek közt a pénzmosás elleni küzdelem, az adójogi következmények, a fogyasztóvédelem, a tranzakciók biztonsága. Mindezen kérdésekre a választ úgy kell megadnia a jogalkotónak, hogy közben ne lehetetlenítse el az innovációt, sőt lehetőség szerint támogassa a kriptovalutákkal és a blokkláncokkal kapcsolatos fejlesztéseket.

Véleményem szerint a legfontosabb az egységes szabályozás megteremtése lenne. Ez azért lenne előnyös, mivel a kriptovaluták esetén egy olyan virtuális eszközkörrel van szó, amelyek az interneten keresztül a világ bármely pontján elérhetők, a határokon tekintet nélkül mozoghatnak és közvetíthetnek értéket az emberek között. A kriptovaluták által megindított folyamat álláspontom szerint visszafordíthatatlan. Éppen ezért legalább annak kapcsán szükséges lenne egyetértés kialakítása, hogy a kriptovalutákat fizetőeszköznek, árunak, esetleg befektetésnek tekintjük-e, hiszen egy egységes szabályozás biztosíthatná, hogy gördülékenyebben használhassuk ki a bennük rejlő gazdasági lehetőségeket.

⁴⁸ FRANKOWSKI–BARAŃSKI–BRONOWSKA i. m. 10.